

Міністерство освіти і науки України
Одеський Державний Екологічний Університет

**Методичні вказівки
до самостійної роботи студентів та виконанню контрольної роботи
з дисципліни «Економіка природокористування»
для студентів IV курсу заочної форми навчання.**

Напрямок підготовки «Екологія, охорона навколишнього природного середовища та збалансоване природокористування»

Одеса 2010

**Міністерство освіти і науки України
Одеський Державний Екологічний Університет**

**Методичні вказівки
до самостійної роботи студентів та виконанню контрольної роботи
з дисципліни «Економіка природокористування»
для студентів IV курсу заочної форми навчання.**

Напрямок підготовки «Екологія, охорона навколишнього природного середовища та збалансоване природокористування»

«Затверджено»
на засіданні робочої групи
методичної ради «Заочна та
післядипломна освіта»

Одеса 2010

Методичні вказівки з вивчення дисципліни «Економіка природокористування» для студентів заочної форми навчання за спеціальністю «Екологія, охорона навколишнього природного середовища та збалансоване природокористування».

Укладач: к.е.н.,доц.Легкий А.О., асис.Полянничко О.В./Одеса, ОДЕКУ, 2010р. – 34с.

Зміст

1 Загальна частина.....	7
2 Мета методичних вказівок	7
3 Зміст дисципліни	8
4 Методичне забезпечення дисципліни	9
5 Повчання по вивченню матеріалу.....	9
6 Тема 1. Економіка природокористування як наука.....	9
7 Тема 2. Концептуальні засади природокористування.....	10
8 Тема 3. Теорія економічних збитків від антропогенного впливу на довкілля	12
9 Тема 4. Економічна ефективність природоохоронних заходів	14
10 Тема 5 Економічний механізм охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів.....	15
11 Тема 6. Фінансово кредитний механізм охорони навколишнього природного середовища	17
12 Тема 7. Організація управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	19
13 Тема 8. Поняття про ринок екологічних товарів та спеціальних екологічних послуг	21
6 Приклади розв'язання типових задач	23
7 Вимоги до письмової контрольної роботи	28
8 Теми контрольних робіт	28
9 Організація контролю знань та вмінь студента.....	35

1 Загальна частина

Оволодіння знаннями з економіки природокористування передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців-екологів. Екологічні проблеми виникли і виникають далі з причини нераціональної взаємодії навколишнього середовища і людини та її господарської діяльності, що посилює антропогенне і техногенне навантаження на довкілля. Сьогодні, здійснюючи перші кроки у розв'язанні екологічних проблем, ми тільки починаємо спиратись на наукові засади. Гальмує цей процес екологічна необізнаність спеціалістів, низький рівень екологічної свідомості.

2 Мета методичних вказівок

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів системи знань з економічного управління природокористуванням, використання еколого-економічних важелів і інструментів охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування, опанування уміннями визначати екологічні й економічну ефективність природоохоронних заходів, оцінювати збитки від забруднення навколишнього середовища, а також формування вмінь проводити дослідження, пов'язані з удосконаленням фінансово-економічного механізму використання природ одних ресурсів та охорони навколишнього середовища.

Основними завданнями, що мають бути вирішені в процесі вивчення дисципліни, є формування економічного мислення у майбутніх фахівців-екологів, що є невід'ємною складовою сучасної моделі освіти в умовах ринкової економіки; оволодіння методами, інструментами та прийомами визначення еколого - економічної ефективності природоохоронних заходів, економічних збитків від забруднення навколишнього природного середовища та розмірів їх відшкодування.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- Основні економічні показники виробничої та господарської діяльності підприємства, які характеризують ефективність використання природних ресурсів та природних заходів, впроваджених на підприємстві;
- Формування плати за забруднення навколишнього середовища.

Вміти:

- Практично застосувати економічні важелі регулювання охорони навколишнього середовища, розрахувати плату за використання природних ресурсів та порушення природоохоронного

законодавства.

Бути ознайомленими:

- З послідовним переходом до більш екологічних виробничих процесів, видів продукції, структур споживання, економічних відносин, стилю життя;
- З формуванням нової парадигми екологізації економіки;
- З пошуком шляхів підвищення еколого-економічної ефективності національної економіки.

В методичних вказівках наводяться задачі, рішення яких передбачено при написанні контрольної роботи.

Вивчення дисципліни базується на ґрунті знань отриманих студентами з економічної теорії, екології, геофізики, та інших дисциплін.

Навчальна дисципліна «економіка природокористування» починає вивчатися з виконання контрольної роботи до початку екзаменаційної сесії та лекцій в період сесії з нормативної дисципліни.

Тематика контрольних робіт розробляється на кафедрі і видається студентам на установчій лекції.

3 Зміст дисципліни

Лекційний курс

Назва та зміст теми:

1. Економіка природокористування як наука. Предмет і метод. Загальна характеристика природних ресурсів. Сутність природоохоронної діяльності. Причини загострення екологічної ситуації.

2. Концептуальні засади природокористування. Економічне зростання. Збільшення виробничих потужностей. Технічний прогрес. Потенційні чинники, що гальмують процес зростання.

3. Теорія економічних збитків від антропогенного впливу на довкілля. Загальна класифікація порушень навколишнього природного середовища. Класифікація і методи визначення економічних збитків.

4. Економічна ефективність природоохоронних заходів. Абсолютна та порівняльна економічна ефективність. Чистий економічний ефект природоохоронних заходів.

5. Економічний механізм охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Економічні методи регулювання охорони навколишнього середовища. Соціально-економічна оцінка стану навколишнього середовища. Основні підходи до економічної оцінки та принципи визначення плати за використання природних ресурсів.

6. Фінансово-кредитний механізм охорони навколишнього середовища. Організація системи фінансування природоохоронних заходів. Екологічне оподаткування. Ліцензування, екологічне страхування, сертифікація.

7. Організація управління у сфері охорони навколишнього природного середовища. Цілі та завдання управління в галузі природокористування. Законодавчі та виконавчі функції управління. Стандартизація і нормування якості навколишнього природного середовища.

8. Поняття про ринок екологічних товарів та спеціальних екологічних послуг. Шляхи вирішення проблем забезпечення населення екологічно чистою продукцією. Економічні методи стимулювання виробництва екологічно чистої продукції.

4 Методичне забезпечення дисципліни

Перелік наявних у бібліотеці університету базових підручників:

1. Л.Г.Мельник. Екологічна економіка. Підручник Суми. «Університетська книга»2002.
2. О.М.Царенко, О.О.Несветов, М.О.Кадацький. Основи екології та економіка природокористування. Навчальний посібник. Суми. «Університетська книга»2004.
3. Б.В.Букринський, В.Н.Степанов, С.К.Харичков. Природокористування: основи економіко-екологічної теорії. Одеса-1999.
4. Т.П.Сафранов. Екологічні основи природокористування. Навчальний посібник Львів «Новий світ-2000» 2003.
5. Лосєва І.Д., Моцаренко В.І., Чернякова О.І., Кур'янова С.О. Економіка природокористування. Одеса-2002.
6. Методичні вказівки по організації самостійної роботи студента при вивченні навчальної дисципліни «Економіка природокористування». Легкий А.О. Одеса-2006.

5 Повчання по вивченню матеріалу

6 Тема 1. Економіка природокористування як наука

При вивченні теми 1: «Економіка природокористування як наука. Предмет і метод» особливу увагу слід звернути на те, що це міждисциплінарна наука, яка спрямована на отримання і практичне використання нових знань у галузі регулювання взаємовідносин між

соціально-економічним розвитком суспільства та використанням природних ресурсів і наука про раціональне та ефективне використання природних ресурсів, про організацію дієвої системи охорони навколишнього середовища.

Перш ніж перейти до сутності «природокористування», слід уявити собі, що розуміємо під природними ресурсами, природними умовами. Термін «природокористування» визначається як сукупність усіх форм експлуатації природно-ресурсного потенціалу та заходів для його забезпечення.

Об'єкт природокористування – це комплекс взаємовідносин між природою та суспільством з метою забезпечення між ними відновлення середовища існування людини.

Економіка природокористування завдяки синтезу багатьох наук вивчає взаємозв'язок між екосистемами та економічними системами в найширшому розумінні.

Розглядаючи загальну характеристику природних ресурсів, можна дійти важливих висновків щодо екологічної ситуації в Україні, виявити чинники та особливості життєдіяльності та природокористування.

Сутність природоохоронної діяльності полягає у взаємодії виробничих сил, що постійно розвиваються, з навколишнім середовищем. Це комплекс заходів по охороні, раціональному використанню і відтворенню живої та неживої природи.

Перелік базових знань і питань для самоперевірки:

1. Дайте визначення дисципліни «Економіка природокористування».
2. Охарактеризуйте найголовніші завдання, що постали перед економікою природокористування.
3. Предмет і метод економіки природокористування.
4. Визначте місце і роль економіки природокористування.
5. Назвіть причини і наслідки ускладнення екологічної ситуації.

Для підготовки рекомендовано використовувати літературу:

[1] стор. 9-16; [2] стор. 9-49; [3] стор. 13-24; [4] стор. 8-12;

7 Тема 2. Концептуальні засади природокористування

При вивченні теми 2 : «Концептуальні засади природокористування» слід розглянути такі питання:

- Економічне зростання.
- Процес зростання.
- Збільшення виробничих потужностей.
- Технічний прогрес.

– Потенційні чинники, що гальмують процес зростання.

При розгляданні першого питання слід звернути увагу що існує два погляди щодо економічного зростання. Вбачається, що постійне (експоненціальне) зростання на глобальному рівні відбувається до тих пір, доки не будуть досягнуті фізичні межі (вичерпані фізичні можливості). На той час глобальна економіка вичерпає основні ресурси і виникне криза подальшого розвитку. У цьому разі економічне зростання є джерелом проблем, які не можуть бути вирішеними. Тільки шляхом впровадження безпосереднього контролю за процесами зростання можливе здійснення екологічної політики. Жоден інший напрямок неспроможний реально запобігти екологічній кризі.

При розгляданні питання «Технічний прогрес» слід звернути увагу, що технічний прогрес спрямований на більш ефективне використання ресурсів виробництва.

Наприклад, новітні технології дозволяють економити енергію (енергозберігаючі технології) або зменшити використання сировини для виробництва продукції (ресурсозберігаючі технології). При розгляданні питання «Потенційні чинники, що гальмують процес зростання» особливо слід звернути увагу на Зменшення кількості ресурсів. З часом фактори виробництва не залишаються стабільними. Приріст населення значно знизився у багатьох країнах, що позначається на зменшенні робочої сили.

Вартість матеріальної сировини і енергії суттєво зростає і в наш час. Товаровиробники відповідають на це скороченням використання цих ресурсів, що зменшує їх вклад в процес зростання.

Капітал відіграв і відіграє головну роль у процесі виробництва. Можна передбачати що і в майбутньому його роль також буде значною. Робітники завдяки залученню додаткового капіталу отримують більш продуктивніше обладнання, що, у свою чергу, збільшує продуктивність праці. Капітал зруйнував бар'єри щодо обмеження людських можливостей, відкривши перспективи для економічного зростання.

Хоча капітал – поновлювальний актив, деякі непрямі обмеження також можуть зменшити його роль у майбутньому, а саме:

- капітал не може бути абсолютним заміном для інших факторів;
- капітал забезпечується інвестиціями, збільшення яких також обмежене в часі;
- зростання капіталу повинно стимулюватися.

Деякі дослідники вважають, що роль технічного прогресу як стимулу економічного зростання може бути обмеженою. Скорочуючи можливості впровадження новітніх досягнень техніки і технології, екологічна політика є тим чинником, який стимулює подальший розвиток технічного прогресу.

Перелік базових знань і питань для самоперевірки

1. Чому прояви бідності є потенційною небезпекою деградації

навколишнього природного середовища?

2. Як ви можете пояснити теорію «нульового росту» щодо екологічних обмежень економічного розвитку.

3. Поясніть вплив екологічної політики на динаміку основних макроскопічних показників.

4. Як пов'язані проблеми підвищення добробуту з проблемами довкілля ?

Для підготовки теми використовувати літературу:

[2] стор. 147-157; [3] стор. 133-153; [4] стор. 188-197.

8 Тема 3. Теорія економічних збитків від антропогенного впливу на довкілля

При вивченні теми 3: «Теорія економічних збитків від антропогенного впливу на довкілля» слід розглянути такі питання:

- Загальна класифікація порушень навколишнього природного середовища.
- Класифікація економічних збитків.
- Методи визначення економічних збитків.
- Особливості розрахунку економічних збитків від антропогенного порушення довкілля в агропромисловому секторі.

При розгляданні першого питання слід звернути особливу увагу на те що за характером впливу на природу порушення навколишнього природного середовища можна класифікувати як:

- природні;
- антропогенні (техногенні);

Особливо небезпечні порушення – це антропогенні. Небезпека полягає не стільки в масштабах цього впливу, скільки у концентрації діяльності, а відповідно і тих порушень, що виникають в навколишньому середовищі на обмеженій території з великою густотою населення.

За масштабами впливу порушення навколишнього природного середовища поділяють на:

- глобальні;
- регіональні;
- локальні.

Слід звернути увагу, що основні джерела порушень навколишнього середовища:

- автомобільний транспорт;
- підприємство чорної і кольорової промисловості;
- ТЕЦ, атомна енергетика;

- нафто – газопереробна, хімічна промисловість;
- сільське та лісове господарство (меліорація, хімізація, застосування енергоємної техніки);
- промислові та комунально – побутові відходи.

Слід зазначити, що споживацьке ставлення до природи дедалі більше переростає в нераціональне витрачання природних ресурсів, посилення надзвичайно негативного впливу на навколишнє природне середовище.

При розгляданні питання «Класифікація економічних збитків» слід звернути увагу на те, що збитки виникають у наслідок:

1) зміни кількості та якості природних ресурсів і як наслідок – зменшення обсягів використання природних факторів у виробництві – екологічні збитки;

2) погіршення здоров'я фізичних осіб(громадян) або умов ведення особистого господарства при забрудненні навколишнього природного середовища чи інших несприятливих змін його стану – соціальні збитки;

3) наявністю витрат за запобігання та ліквідацію негативних наслідків - економічні збитки.

Економічні збитки складають екологічні витрати виробництва.

При розгляді питання «Методи визначення економічних збитків» слід особливу увагу звернути на те, що при визначенні економічних збитків слід пам'ятати, що не можна соціально – економічні збитки зводити лише до матеріальних, що це не реальні матеріальні блага, не створена вартість , а матеріальні блага і вартість, які не можуть бути створені в результаті погіршення стану навколишнього природного середовища.

Виходячи з цього, під еколого – економічними збитками слід розуміти різницю між сукупним суспільним продуктом, який міг би бути одержаний на основі раціонального використання природного середовища, і сукупним суспільним продуктом, одержаним при допущених порушеннях навколишнього природного середовища. Саме недоодержаний сукупний продукт суспільство змушене компенсувати.

Під раціональним землекористуванням розуміють не тільки використання ґрунтів за прямим призначенням, але і їх охорону.

Розрізняють дві основні проблеми охорони землі:

- 1) економічну охорону від виснаження.
- 2) економічну охорону від забруднення та деградації.

Крім того, слід звернути увагу на відмінні особливості розрахунку економічних збитків від антропогенного порушення довкілля в агропромисловому секторі.

Відмінністю розрахунку збитків у сільському господарстві є те, що їх можна оцінити за натуральними показниками (скільки втрачено продукції рослинництва і тваринництва).

Перелік базових знань і питань для самоперевірки:

1. Дайте характеристику порушень, що виникають у наслідок змін навколишнього природного середовища.
2. Охарактеризуйте основні джерела і чинники антропогенного впливу на стан навколишнього природного середовища.
3. Що ви розумієте під еколого – економічними збитками?
4. Яким чином можна здійснити еколого – економічну оцінку збитків?
5. Що таке натуральні показники і їх вартісна оцінка?
6. Охарактеризуйте методи економічної оцінки збитків.

Для підготовки використовувати літературу:

[1]стор. 163-202; [2]стор. 87-96; [3]стор. 133-151; [4]стор. 81-139.

9 Тема 4. Економічна ефективність природоохоронних заходів

При вивченні теми 4 «Економічна ефективність природоохоронних заходів» слід розглянути такі питання:

- 1) Екологічні та соціально – економічні результати природоохоронних заходів.
- 2) Абсолютна та порівняльна економічна ефективність природоохоронної діяльності.
- 3) Чистий економічний ефект природоохоронних заходів.
- 4) Економічна ефективність природоохоронних заходів у землеробстві.

При вивченні першого питання «Екологічні та соціально - економічні результати природоохоронних заходів» слід звернути увагу на те , що до природоохоронних заходів належать усі види господарської діяльності, що спрямовані на зменшення і ліквідацію негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище. Це будівництво і експлуатація очисних споруд , розвиток маловідходних і безвідходних технологій, охорона та відтворення флори і фауни, охорона надр, боротьба з ерозією ґрунтів, розміщення підприємства, господарств і транспортної мережі з урахуванням екологічних вимог.

Комплекс природоохоронних заходів повинен забезпечувати максимальний загальноекономічний ефект, складовими якого є екологічний і соціально – економічний результат.

Екологічний результат природоохоронної діяльності обумовлюється зменшенням негативного впливу на навколишнє середовище і виявляється у зменшенні обсягів забруднюючих речовин, що потрапляють у біосферу, збільшення кількості і поліпшенні якості придатних до використання земельних, лісових, водних, біологічних та інших природних ресурсів.

Соціально – економічні результати ґрунтуються на економії або запобіганні витратам природних ресурсів, живої і минулої праці у всіх сферах економіки , а також у сфері особистого споживання і передбачають:

- підвищення екологічного комфорту проживання, умов життєдіяльності населенню і врешті – решт збільшення національного багатства та добробуту;
- поліпшення фізичного стану людини і зниження захворюваності , збільшення тривалості життя;
- задоволення нематеріальних(культурних, естетичних, освітніх) потреб людини;
- підтримання екологічної рівноваги;
- створення сприятливих умов для зростання творчого потенціалу особистості, підвищення рівня її свідомості.

Перелік базових знань і питання для самоперевірки:

1. Які види діяльності належать до природоохоронних заходів ?
Наведіть приклади.
2. Які наслідки можна розглядати як соціально – економічні результати природоохоронної діяльності?
3. Яким чином визначається ефективність природоохоронних заходів?
4. Що таке еколого – економічний результат господарської діяльності?
5. Які чинники впливають на ефективність використання природних ресурсів та здійснення природоохоронної діяльності?
6. Поясніть, у чому полягає сутність економічної, соціальної та екологічної ефективності природоохоронних заходів?

Для підготовки використовувати літературу:

[1]стор.102-139; [2]стор.80-86;[3]стор.275-310;[4]стор.180-188.

10 Тема 5 Економічний механізм охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів

При вивченні теми 5 «Економічний механізм охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних

ресурсів» слід розглянути такі питання:

- Економічні методи регулювання охорони навколишнього середовища.
- Соціально – економічна оцінка стану навколишнього природного середовища.
- Основні підходи до економічної оцінки природних ресурсів.
- Принципи визначення плати за використання природних ресурсів.

При вивченні першого питання «Економічні методи регулювання охорони навколишнього середовища» слід особливу увагу звернути на те, що економічні методи(стимули), які могли б змусити підприємства і суспільство в цілому піклуватись про охорону навколишнього природного середовища і зменшення збитків поки, що використовуються недостатньо. Ті мізерні кошти, що виділяються для здійснення природоохоронних заходів, підприємствам не вигідно спрямовувати на охорону довкілля, оскільки в результаті проведення природоохоронних заходів підвищується собівартість продукції, зростає обсяг основних фондів (природоохоронного призначення) та збільшується потреба в обігових коштах.

Найголовнішою передумовою ефективного використання економічних важелів стимулювання природоохоронної діяльності є той факт, що результат негативного антропогенного впливу на стан природоохоронного середовища має економічні наслідки для основної господарської діяльності. Між природоохоронною і господарською діяльністю існує пряма та зворотня залежність. Тим самим обидва результати – екологічний та економічний – відбиваються на прибутках підприємства і впливають на розміри виробничих та природоохоронних фондів суб'єктів господарювання.

За використанням ресурсів, як правило, встановлюється плата, розмір якої визначені тарифом. Також встановлюються збори за забруднення, що знімаються з підприємств – забруднювачів навколишнього середовища. Ці стягнення за своєю сутністю носять додатковий характер і повинні бути такими, щоб спонукати суб'єкт господарювання до використання коштів на впровадження природоохоронних заходів замість того, щоб платити штрафи. Зменшення забруднення довкілля повинно бути вигідним підприємству доти доки природоохоронні витрати будуть менші від плати за забруднення.

Перелік базових знань та питань для самоперевірки:

1. Порівняйте економічний, екологічний і соціально – економічний результат господарської діяльності.
2. Розкрийте сутність екологічних податків.
3. Які ви знаєте економічні методи стимулювання природоохоронної

діяльності?

4. У чому полягає стимулююча роль платежів за заставу?

5. Розкрийте сутність неподаткових методів стимулювання природоохоронної діяльності.

6. Економічна оцінка стану навколишнього природного середовища.

7. Соціально – економічна оцінка стану навколишнього природного середовища.

8. Принципи здійснення оцінки природних ресурсів.

Для підготовки використовувати літературу:

[1]стор. 163-201; [2]стор. 97-106; [3]стор. 275-310; [4]стор. 166-180.

11 Тема 6. Фінансово кредитний механізм охорони навколишнього природного середовища

При вивченні теми 6 «Фінансово кредитний механізм охорони навколишнього природного середовища» слід розглянути питання:

- Організація системи фінансування природоохоронних заходів.
- Екологічне оподаткування.
- Фінансові методи стимулювання природоохоронної діяльності.

При вивченні першого питання: «Організація системи фінансування природоохоронних заходів» слід звернути увагу на те, що в Україні фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища здійснюється за рахунок:

- держбюджету України та місцевих бюджетів;
- коштів підприємств, установ і організацій;
- позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища;
- добровільних внесків та інших коштів.

Слід звернути увагу, що Державний фонд охорони навколишнього природного середовища утворюється за рахунок:

а) 10% платежів за забруднення навколишнього природного середовища;

б) відрахувань із місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, розмір яких визначається Верховною Радою України;

в) добровільних внесків підприємств, установ, організацій, громадян та інших надходжень.

Розподіл коштів, що надходять до державного фонду охорони

навколишнього природного середовища, здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства екології та природних ресурсів України.

При розгляданні питання «Екологічне оподаткування» слід звернути особливу увагу на те, що основним завданням економіки природокористування на цьому етапі є розробка дійового економічного механізму управління господарською діяльністю, фінансово економічних заходів, податків, які зробили б не вигідним для об'єднань, підприємств і організацій неекономічне витрачання природних ресурсів і пошкодження навколишнього природного середовища. Фінансово – економічні методи регулювання в ринкових умовах значно ефективніші від прямого адміністративного регулювання. Система адміністративних обмежень і заборон, суперечливе накладання часто формальних штрафів за порушення чинних норм врешті - решт виявились неефективними. Головним фінансово – економічним важелем має стати обов'язковий великий економічний податок за використання і завдання шкоди основним природним ресурсам – воді, повітрю, ґрунту, надрам, рослинному і тваринному світу, порушень біосфери.

Набутий світовою практикою досвід і об'єктивно сформовані орієнтири природоохоронної політики показують, що при вирішенні питань щодо вдосконалення природокористування в нашій державі прогресивною формою регулювань може бути єдина система оподаткування і платежів. В цьому питанні необхідно провести податкову реформу, суть якої полягає в поступовому переході від існуючого штрафування до прямого природо ресурсного оподаткування. До того ж перспективним є застосування систем податкових пільг та податкових норм, яка існує в різних країнах світу стосовно стимулювання впливу екологічної чистоти, безпечної продукції.

Щодо виробництва екологічно небезпечної продукції і товарів, то на них також можуть бути встановлені податкові обмеження.

При розгляданні питання: «Фінансові методи стимулювання природоохоронної діяльності» слід звернути особливу увагу на те, що в Україні здійснюється фінансово – економічне стимулювання раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища.

Перелік базових знань і питань для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте джерела фінансування природоохоронних заходів.
2. Які принципи формування державного і місцевих природоохоронних бюджетів?
3. Особливості розподілу і використання бюджетних коштів природоохоронного призначення.
4. Які особливості застосування екологічних податків?

Для підготовки використовуйте літературу:
[1]стор. 202-229; [2]стор. 107-113; [3]стор. 275-310; [4]стор. 180-188.

12 Тема 7. Організація управління у сфері охорони навколишнього природного середовища

При вивченні теми 7 «Організація управління у сфері охорони навколишнього природного середовища», слід розглянути такі питання:

- Цілі та завдання управління в галузі природокористування.
- Законодавчі функції управління;
- Виконавчі функції управління;
- Контроль за станом навколишнього природного середовища;
- Стандартизація і формування якості природного навколишнього середовища.

При розгляданні першого питання «Цілі та завдання управління в галузі природокористування», слід звернути увагу на те, що сутність управління в галузі охорони навколишнього середовища полягає у виконанні таких функцій:

- регулювання;
- нагляду;
- прогнозування;
- планування;
- інформування;
- програмування;
- експертизи;
- досліджень;
- контролю та інших.

При цьому головним завданням управління є реалізація законодавств, контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо раціонального використання природних ресурсів, досягнення узгодженості дій державних і громадських органів в галузі охорони навколишнього середовища.

Оснoву організації управління навколишнім середовищем і раціональним використанням природних ресурсів становить Закон України.

Організація управління охорони навколишнього природного середовища регламентує також розробленими відповідно до цього Закону кодексами – земельним, лісовим, водним, про надра, а також закон «Про охорону атмосферного повітря» законодавством про охорону та

використання рослинного та тваринного світу та іншими природними нормами, нормативами і стандартами.

При розгляданні питання «Законодавчі функції управління», слід звернути увагу на те, що цю функцію здійснюють Верховна Рада України та органи місцевої влади. До виключної компетенції Верховної Ради України у галузі регулювання відносин щодо охорони навколишнього середовища входить затвердження екологічних програм, врегулювання діяльності органів управління в галузі охорони навколишнього середовища та раціональне використання ресурсів і забезпечення екологічної безпеки.

Далі слід засвоїти яку відповідальність несуть органи місцевої влади за стан навколишнього середовища на своїй території та які функції вони виконують.

При розгляданні питання «Виконавчі функції управління» слід засвоїти, що функції виконавчих органів управління у галузі охорони навколишнього середовища здійснюють Кабінет Міністрів України, виконавчі та законодавчі органи місцевої влади, а також спеціально уповноважені на те державні органи.

При розгляданні питання «Стандартизація і нормування якості навколишнього природного середовища» слід звернути увагу на те, що екологічні стандарти і екологічні нормування – регулятор антропогенного навантаження на екосистеми. Завдяки встановленню екологічних норм і нормативів визначаються межі впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище і забезпечують належні умови для існування людини. Слід засвоїти, що основу екологічного нормування складають:

- ГДК – гранично допустимі концентрації ;
- ОБРВ – орієнтовно безпечні рівні впливу ;
- ГДВ – гранично допустимі викиди (в атмосферу) ;
- ГДС – гранично допустимі скиди (у водні об'єкти) ;
- Тимчасово погодженні викиди і скиди;
- Ліміти використання природних ресурсів, викидів і скидів.

Перелік базових знань і питань для самоперевірки:

1. У чому полягає сутність управління охороною навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів.

2. На які органи управління покладено законодавчі функції управління охороною навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів.

3. На які органи покладено виконавчі функції управління охороною навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів.

4. На які органи управління покладено функції контролю за станом навколишнього природного середовища та використання природних

ресурсів.

5. Які функції управління покладено на Міністерство аграрної політики у галузі охорони навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів.

6. Що таке норми та які принципи їх встановлення.

7. Що таке нормативи та основні підходи щодо визначення ГДВ і ГДС.

8. Охарактеризуйте критерії оцінки стану та якості атмосферного повітря і водних ресурсів.

9. Охарактеризуйте критерії оцінки стану та якості земельних ресурсів і продуктів харчування.

Для підготовки використовуйте літературу:

[1]стор. 273-303;[2]стор. 58-69; [3] стор. 275-310; [4]стор. 174-179.

13 Тема 8. Поняття про ринок екологічних товарів та спеціальних екологічних послуг

При вивченні теми 8 «Поняття про ринок екологічних товарів та спеціальних екологічних послуг» слід розглянути такі питання:

1. Екологізація виробництва сільгосппродукції.

2. Шляхи вирішення проблеми забезпечення населення екологічно чистою продукцією.

3. Економічні методи стимулювання виробництва екологічно чистої продукції.

4. Вітчизняний на міжнародний досвід.

При розгляданні першого питання «Екологізація виробництва сільгосппродукції» слід звернути увагу на те, що державна політика у галузі екологізації народного господарства повинна бути спрямована на першочергове вирішення найбільш значних екологічних проблем, які негативно впливають на процеси стійкого економічного розвитку. Одним із важливих і складних стратегічних завдань у цьому є перехід агропромислового комплексу держави на шлях виробництва екологічної системи виробництва.

Підвищення ефективності сільського господарства досягається переважно шляхом застосування добрив, гербіцидів, пестицидів, розвитку механізації, виведення нових сортів рослин і порід тварин, впровадження прогресивних технологій вирощування культур, раціонального використання земельних і водних ресурсів тощо. З погляду екології не всі ці засоби однаково безпечні. Інтенсивна хімізація сільського господарства викликає підвищену небезпеку для навколишнього середовища і здоров'я

людей . Не менш суттєвого впливу на навколишнє середовище завдають мінеральні добрива.

При розгляді питання «Шляхи вирішення проблеми забезпечення населення екологічно чистою продукцією» слід звернути увагу на те, що виробництва, які забезпечують високі екологічні результати в поєднанні з розумною господарською діяльністю запобігають забрудненню навколишнього середовища, використання екологічно чистої сировини і технологій отримання безпечних для здоров'я продуктів, ефективним використанням та відновленням природних ресурсів, можуть вважатися «екологічними».

Особливо слід звернути увагу на блоки, з яких повинна виводитись безпосередньо еколого – економічна оцінка сільського господарства.

При розгляданні питань «Економічні методи стимулювання виробництва екологічно чистої продукції» пропонується економічний механізм, який складається з блоків:

- економічні важелі, які сприяють зацікавленості у виробництві екологічно чистої продукції;
- економічні санкції, які застосовуються до забруднювачів навколишнього середовища;
- організаційно – правові заходи, які забезпечують ефективність застосування окремих елементів економічного механізму.

Слід звернути увагу, що кожен блок економічного механізму має свої елементи, такі як пільгове оподаткування, пільгове кредитування, підвищення закупівельної ціни та інше.

У наш час існує 30 – відсоткова доплата до заготівельних цін на окремі види сільськогосподарської продукції, вирощеної без застосування отрутохімікатів і призначеної для виробництва дитячого і дієтичного харчування. Про те значно стимулюючої дії зазначена норма немає тому, що поширюється на досить обмежений асортимент продукції та обмежене коло споживачів даної продукції.

При розгляданні питання «Вітчизняний на міжнародний досвід» слід звернути увагу на те, що при вирішенні цієї проблеми не можна не враховувати багаторічного досвіду з підтримки сільськогосподарських товаровиробників в економічно розвинених країнах. Там сільське господарство розглядають як стратегічну галузь, і її підтримку проводять за рахунок бюджетних коштів.

Перелік базових знань і питань для самоперевірки:

1. Що розуміють під терміном «екологізація виробництва»?
2. Чим обумовлюється зростання уваги до проблем виробництва екологічно чистої продукції?
3. Досвід зарубіжних країн з екологізації виробництва.

4. Економічні заходи стимулювання виробників екологічно чистої продукції.

Для підготовки використовувати літературу:

[1]стор. 163-230; [2]стор. 173-181; [3]стор. 248-310; [4]стор. 166-197

14 Приклади розв'язання типових задач

Розв'язання задач виконане згідно з Інструкцією про порядок обчислення і сплати платежів за спеціальне використання водних ресурсів(№26/50/52/46/48 від 14.04.94).

Задача 1

Підприємство за звітній квартал виробило 100 тон продукції. Згідно з нормативом, використання прісної води на виробництві 1 тони продукції становить 35 м^3 . Вода забирається з р. Дніпро.

Визначити загальний об'єм використання прісної води та обчислити плату за спеціальне використання прісної води, враховуючи, що ліміти не були перевищені.

Рішення. Загальний обсяг використаної води становить:

$$W = 100 \text{ т} * 35 \text{ м}^3/\text{т} = 3500 \text{ м}^3.$$

Норматив плати за спеціальне використання водних ресурсів Дніпра (на південь від м. Києва) становить $4,79 \text{ коп./м}^3$.

$$3500 \text{ м}^3 * 4,79 \text{ коп./м}^3 = 167,65 \text{ грн.}$$

Задача 2

Підприємство отримало воду від системи водоканалу згідно з платою за послуги водо забезпечення за звітній квартал в об'ємі 1000 м^3 . Вода подається з р. Дніпро.

Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води, враховуючи, що ліміти були перевищені в 2 рази.

Рішення. Норматив плати за спеціальне використання водних ресурсів Дніпра (на південь від м. Києва) становить $4,79 \text{ коп./м}^3$.

Отже, плата за спец водокористування становить:

$$500 \text{ м}^3 * 4,79 \text{ коп./м}^3 + 500 \text{ м}^3 * 4,79 \text{ коп./м}^3 * 5 = 143,70 \text{ грн.}$$

Задача 3

Згідно з документами про сплату за використану електроенергію на насосній станції визначено, що об'єм використаної електроенергії за звітній квартал становив 61800 кВт/г.

Згідно з технічними показниками насосної станції та паспортів насосу і двигуна визначили:

$$H = 30 \text{ м}; \eta_n = 0,89; \eta_e = 0,87.$$

Визначити загальний об'єм використаної прісної води та розрахувати плату за спеціальне використання прісної води, враховуючи, що ліміти були перевищені в 2 рази.

Рішення. Визначення обсягу забору води насосними агрегатами за даними витрат електроенергії здійснюються за формулою:

$$W = (B * 367,2 * \eta_e * \eta_n) / H = (61800 * 367,2 * 0,89 * 0,87) / 30 = 585705,3 \text{ м}^3.$$

Де 367,2 – постійний коефіцієнт;

E – витрати електроенергії за розрахунковий період (кВт/г); - 61800

H – розрахунковий тиск насосу (м).

η_n, η_e – коефіцієнт корисної дії насосу та двигуна відповідно.

Розрахований об'єм використаної води становить: $W = 585705,3 \text{ м}^3$.

Норматив плати за спеціальне використання водних ресурсів Дніпра (на південь від м. Києва) становить $4,79 \text{ коп./м}^3$.

Отже, плата за спец водокористування становить:

$$292852,65 \text{ м}^3 * 4,79 \text{ коп./м}^3 + 292852,65 \text{ м}^3 * 4,79 \text{ коп./м}^3 * 5 = 84165 \text{ грн.}$$

Задача 4

Згідно зі звітними документами виробничої діяльності ГЕС за розрахунковий місяць виробництво електроенергії становило : 310 тис. кВт/г.

Визначити загальний об'єм використаної прісної води та розрахувати плату за спеціальне використання прісної води, враховуючи, що відмітка води у верхньому б'єфі $H_1 = 65,2 \text{ м}$; відмітка води у нижньому б'єфі $H_2 =$

57,17 м; втрати напору на спорудах водоводу за проектом дорівнюють 0,5 м, а згідно з паспортом турбіни $\eta_T = 0,876$; та з паспортом генератора $\eta_G = 0,973$.

Рішення. Визначення обсягу забору води насосними агрегатами за даними витрат електроенергії здійснюються за формулою:

$$W = (367,2 * E) / H * \eta_T * \eta_G ,$$

Де 367,2 – постійний коефіцієнт;

E – обсяг виробленої електроенергії за розрахунковий період (кВт/г);

H – середній корисний тиск (м)

η_T та η_G – коефіцієнти корисної дії турбіни та генератора відповідно.

Розрахунковий показник корисного тиску води дорівнює різниці відміток верхнього та нижнього б'єфів та витрат тиску на спорудах водоводу:

$$H = 65,2 - 57,17 - 0,5 = 7,53 \text{ м.}$$

$$W = 17,90 \text{ млн. м}^3 .$$

Норматив плати за спеціальне використання водних ресурсів для потреб гідроенергетики становить 0,70 коп. /м³ .

Отже , плата за спец водокористування становить : 0,98 коп.

$$0,98 \text{ коп.} * 17735867,84 \text{ м}^3 / 100 \text{ м}^3 = 1744,4 \text{ грн.}$$

Задача 5

Промислове підприємство знаходиться у басейні р. Дніпро.

Встановлені ліміти на використання прісної води та фактичні об'єми дорівнювали : L = 1100 м³ ; Ф = 1000 м³ . Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води.

Рішення. Використання прісної води здійснювалося у межах ліміту.

Норматив плати за спеціальне використання водних ресурсів Дніпра (на південь від м. Києва) становить 4,79 коп./м³ .

Отже, плата за спец водокористування становить:

$$1000 \text{ м}^3 * 4,79 \text{ коп./м}^3 = 47,90 \text{ грн.}$$

Задача 6

ГЕС розташована у басейні р. Дніпро. За звітній період об'єм води,

який пройшов через турбіни, становив: $19,06 \text{ млн. м}^3$.

Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води.

Рішення. Норматив плати за спеціальне використання водних ресурсів для потреб гідроенергетики становить $0,98 \text{ коп./100м}^3$.

Плата за спеціальне використання прісної води становить:

$$0,98 \text{ коп.} * 19,06 \text{ млн. м}^3 / 100 \text{ м}^3 = 1867,88 \text{ грн.}$$

Задача 7

Система зрошення розташована у басейні р. Дніпро. За звітний період використали 6 млн. м^3 . Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води.

Рішення. Об'єм води, використаний у межах ліміту, становить 6 млн. м^3 .

Норматив плати за спеціальне використання водних ресурсів Дніпра (на південь від м. Києва) становить $4,79 \text{ коп./м}^3$.

Нормативів плати за спеціальне використання водних ресурсів для зрошення застосовується коефіцієнт $0,2$. Отже, норматив плати становитиме $4,79 \text{ коп./м}^3 * 0,2 = 0,958 \text{ коп./м}^3$.

Плата за спеціальне використання прісної води становить:

$$p = 0,958 * 6000000 = 574800 \text{ грн.}$$

Задача 8

Об'єднання має на своєму балансі вантажний річковий флот загальною вантажопідйомністю 500 тис. т . Це ж об'єднання має пасажирський флот загальною пасажиромісткістю 1200 чол . Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води об'єднанням.

Рішення. Норматив плати для вантажного самохідного і несамохідного флоту становить $1,75 \text{ коп.}$ за 1 тонна-добу експлуатації флоту, а для пасажирського флоту – $0,20 \text{ коп.}$ за 1 місце-добу експлуатації флоту.

Плата за користування водами для вантажного флоту при експлуатації водних шляхів становить:

$$500 \text{ тис. т} * 1,75 \text{ коп./1т-добу} = 8750 \text{ грн.}$$

Плата за користування водами для пасажирського флоту при

експлуатації водних шляхів становить:

$$1200 \text{ чол.} * 0,20 \text{ коп./1місце-добу} = 24 \text{ грн.}$$

Загальна сума плати за звітній період становить:

$$8750 + 24 = 8774 \text{ грн.}$$

Задача 9

Ставкове рибне господарство використовує воду з р. Дніпро. Для нього затверджено ліміт обсягів 500 тис. м³. Розрахувати плату за спеціальне використання водних ресурсів Дніпра (на південь від м. Києва) становить 3,42 коп./м³.

Рішення. Нормативів плати за спеціальне використання водних ресурсів для ставкових рибних господарств застосовується коефіцієнт 0,1.

Отже, норматив плати становитиме $4,79 \text{ коп./м}^3 * 0,1 = 0,479 \text{ коп./м}^3$.

Плата за спеціальне використання прісної води становить:

$$500 \text{ тис. м}^3 * 0,479 \text{ коп./м}^3 = 2395 \text{ грн.}$$

Задача 10

Промислове підприємство розташоване у Донецькій області. За звітній період підприємство використало 1200 м³ підземних водних ресурсів у межах ліміту. Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води.

Рішення. Норматив плати за використання підземних вод у Донецькій області становить 9,58 коп./м³.

Плата за спеціальне використання підземних вод становить:

$$1200 \text{ м}^3 * 9,58 \text{ коп./м}^3 = 114,96 \text{ грн.}$$

Задача 11

Сільськогосподарське підприємство розташоване у Миколаївській області. За звітній період підприємство використало 2000 м³ води з підземних джерел. Ліміт використання водних ресурсів встановлено в об'ємі 1200 м³. Розрахувати плату за спеціальне використання підземних вод?

Рішення. Об'єм використання води понад ліміт становить 800 м^3 .

Норматив плати за спеціальне використання підземних водних ресурсів у Миколаївській області становить $10,58 \text{ коп./м}^3$ (див. Додаток Б стор 58).

Нормативів плати за спеціальне використання водних ресурсів для ставкових рибних господарств застосовується коефіцієнт 0,1. Отже, норматив плати становитиме $4,79 \text{ коп./м}^3 * 0,1 = 0,479 \text{ коп./м}^3$.

Плата за спеціальне використання прісної води становить:

$$1200 \text{ м}^3 * 2,116 \text{ коп./м}^3 + 5 * 800 \text{ м}^3 * 2,116 \text{ коп./м}^3 = 110,03 \text{ грн.}$$

15 Вимоги до письмової контрольної роботи

Згідно з навчальною програмою кожен студент-заочник повинен виконати контрольну роботу, яка складається з написання теоретичної частини-реферату та рішення практичних задач. Номер варіанту контрольної роботи повинен співпадати з останнім номером залікової книжки студента. У випадку якщо номер варіанту закінчується на 0 обираємо передостанню цифру залікової книжки як варіант контрольної роботи.

Склад контрольної роботи

В теоретичній частині контрольної роботи треба скласти план, всебічно розкрити головні її питання, виявити уміння органічно пов'язувати розглянуті проблеми з сучасністю. На першій сторінці тексту зазначити назву теми і план (з 2-х чи кількох питань), та в міру викладання матеріалу відокремлювати початок та кінець відповіді на кожне запитання. В кінці роботи додати список використаної літератури. Обсяг контрольної роботи повинен бути не менше 15-20 сторінок звичайного зошита чи аркуша А-4.

В практичній частині контрольної роботи потрібно розрахувати 11 задач. Завдання в задачі виконуються відповідно до номеру варіанту. Наглядним прикладом для виконання задач є розв'язання типових задач, які розглянуті в методичних вказівках.

16 Теми контрольних робіт. Теоретичні питання

1. Економіка природокористування як наука та екологічна політика держави.
2. Законодавчі основи економіки природокористування.
3. Загальна культура виробничо-господарської діяльності та

ефективність використання природних ресурсів.

4. Соціально-економічні аспекти якості навколишнього середовища.
5. Екологічна ефективність заходів щодо охорони навколишнього середовища.
6. Сутність екологічних витрат суспільного виробництва.
7. Організація управління у сфері охорони навколишнього середовища.
8. Теорія економічних збитків від антропогенного впливу на довкілля.
9. Природоохоронна діяльність як складова частина виробничо-господарської діяльності підприємства.
10. Фінансово-кредитний механізм охорони навколишнього середовища.

17 Практична частина

ЗАДАЧА 1

Підприємство за звітний квартал виробило 100 тон продукції. Згідно з нормативом використання прісної води на виробництво 1 тони продукції становить:

- 1) 10 куб.м. (р. Сів. Донець)
- 2) 50 куб.м. (р. Дністер)
- 3) 125 куб.м. (р.Півд. Буг)
- 4) 15 куб.м. (р. Тиса)
- 5) 40 куб.м. (р. Прут)
- 6) 20 куб.м. (р. Серет)
- 7) 25 куб.м. (річка в Криму)
- 8) 30 куб.м. (р. західний Буг)
- 9) 45 куб.м. (р. Дунай)

Визначити загальний об'єм використаної прісної води та обчислити плату за спеціальне використання прісної води, враховуючи, що ліміти не були перевищені.

ЗАДАЧА 2

Підприємство отримало воду від системи водоканалу згідно з платою за послуги водозабезпечення з нижче вказаному об'ємі за звітний квартал:

- 1) 2000 куб.м. (р. Сів. Донець)
- 2) 3000 куб.м. (р. Дністер)

- 3) 4000 куб.м. (р.Півд. Буг)
- 4) 5000 куб.м. (р. Тиса)
- 5) 6000 куб.м. (р. Прут)
- 6) 7000 куб.м. (р. Серет)
- 7) 8000 куб.м. (річка в Криму)
- 8) 9000 куб.м. (р. Західний Буг)
- 9) 10000 куб.м. (р. Дунай)

Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води , враховуючи, що ліміти були перевищені в два рази.

ЗАДАЧА 3

Згідно з документами про оплату за використану електроенергію на насосній станції визначено, що об'єм використаної електроенергії за звітний квартал становив:

- 1) 32500 квт./Г.
- 2) 12300 квт./Г.
- 3) 56700 квт./Г.
- 4) 34800 квт./Г.
- 5) 98500 квт./Г.
- 6) 76300 квт./Г.
- 7) 77300 квт./Г.
- 8) 25900 квт./Г.
- 9) 99800 квт./Г.

Згідно з технічними показниками насосної станції та паспортів насосу і двигуна визначили:

- 1) $H=50$, $\eta_n=0,85$, $\eta_d=0,83$
- 2) $H=43$, $\eta_n=0,83$, $\eta_d=0,80$
- 3) $H=38$, $\eta_n=0,88$, $\eta_d=0,86$
- 4) $H=58$, $\eta_n=0,82$, $\eta_d=0,80$
- 5) $H=62$, $\eta_n=0,83$, $\eta_d=0,81$
- 6) $H=25$, $\eta_n=0,87$, $\eta_d=0,85$
- 7) $H=70$, $\eta_n=0,84$, $\eta_d=0,82$
- 8) $H=72$, $\eta_n=0,86$, $\eta_d=0,84$
- 9) $H=55$, $\eta_n=0,81$, $\eta_d=0,80$

Визначити загальний об'єм використаної прісної води та розрахувати плату за спеціальне використання прісної води, враховуючи, що ліміти були перевищені в два рази.

ЗАДАЧА 4

Згідно зі звітними документами виробничої діяльності ГЕС за розрахунковий місяць виробництво електроенергії становило:

- 1) 258 тис. кВт/г ($H_1=75,3$, $H_2=64,87$)
- 2) 548 тис. кВт/г ($H_1=88,5$, $H_2=76,15$)
- 3) 647 тис. кВт/г ($H_1=79,5$, $H_2=63,24$)
- 4) 783 тис. кВт/г ($H_1=81,2$, $H_2=76,33$)
- 5) 948 тис. кВт/г ($H_1=68,2$, $H_2=60,17$)
- 6) 482 тис. кВт/г ($H_1=63,8$, $H_2=56,94$)
- 7) 852 тис. кВт/г ($H_1=76,4$, $H_2=67,24$)
- 8) 675 тис. кВт/г ($H_1=85,2$, $H_2=76,87$)
- 9) 467 тис. кВт/г ($H_1=90,4$, $H_2=83,46$)

Визначити загальний об'єм використаної прісної води та розрахувати плату за спеціальне використання прісної води, враховуючи, що H_1 – відмітка води у верхньому б'єфі, H_2 – відмітка води у нижньому б'єфі, втрати напору на спорудах водоводу за проектом дорівнюють 0,5 м, а згідно з паспортом турбіни $\eta_t = 0,876$ та з паспортом генератора $\eta_g = 0,973$.

ЗАДАЧА 5

Промислове підприємство знаходиться у басейні річки, вказаної у задачі 1. Встановлені ліміти на використання прісної води та фактичні об'єми дорівнювали:

- 1) $L = 2284$ куб.м. $\Phi = 5647$ куб. м.
- 2) $L = 5789$ куб.м. $\Phi = 6957$ куб. м.
- 3) $L = 2657$ куб.м. $\Phi = 5364$ куб. м.
- 4) $L = 5588$ куб.м. $\Phi = 5673$ куб. м.
- 5) $L = 9510$ куб.м. $\Phi = 5483$ куб. м.
- 6) $L = 7530$ куб.м. $\Phi = 9430$ куб. м.
- 7) $L = 4560$ куб.м. $\Phi = 3540$ куб. м.
- 8) $L = 2580$ куб.м. $\Phi = 4530$ куб. м.
- 9) $L = 2200$ куб.м. $\Phi = 1000$ куб. м.

Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води.

ЗАДАЧА 6

ГЕС розташована у басейнах річок, вказаних у задачі 1. За звітний період об'єм води, який пройшов через турбіни становив:

- 1) 23,50 млн.куб.м.
- 2) 44,58 млн.куб.м.

- 3) 38,97 млн.куб.м.
- 4) 98,24 млн.куб.м.
- 5) 46,25 млн.куб.м.
- 6) 35,47 млн.куб.м.
- 7) 48,34 млн.куб.м.
- 8) 67,24 млн.куб.м.
- 9) 42,89 млн.куб.м.

Розрахувати плати за спеціальне використання прісної води.

ЗАДАЧА 7

Система зрошення розташована у басейні річки, вказаної у задачі 1.
За звітний період використали такі об'єми води:

- 1) 5 млн.куб.м.
- 2) 4 млн.куб.м.
- 3) 7 млн.куб.м.
- 4) 10 млн.куб.м.
- 5) 8 млн.куб.м.
- 6) 9 млн.куб.м.
- 7) 12 млн.куб.м.
- 8) 14 млн.куб.м.
- 9) 16 млн.куб.м.

Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води за 1995 рік, враховуючи, що ліміти були перевищені на 30 відсотків.

ЗАДАЧА 8

Об'єднання має на своєму балансі вантажний річковий флот загальною вантажопідйомністю:

- 1) 600 тис.т
- 2) 700 тис.т
- 3) 800 тис.т
- 4) 900 тис.т
- 5) 1200 тис.т
- 6) 1500 тис.т
- 7) 2500 тис.т
- 8) 4000 тис.т
- 9) 8000 тис.т

Зокрема, це об'єднання має пасажирський флот загальною пасажиромісткістю:

- 1) 2800 чол.

- 2) 4500 чол.
- 3) 3800 чол.
- 4) 2400 чол.
- 5) 2500 чол.
- 6) 3450 чол.
- 7) 4500 чол.
- 8) 6500 чол.
- 9) 1000 чол.

Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води об'єднанням.

ЗАДАЧА 9

Ставкове рибне господарство використовує воду з річки, яка вказана у задачі 1. Для нього затверджено ліміт в обсязі:

- 1) 600 тис. куб. м.
- 2) 700 тис. куб. м.
- 3) 800 тис. куб. м.
- 4) 900 тис. куб. м.
- 5) 20 тис. куб. м.
- 6) 300 тис. куб. м.
- 7) 400 тис. куб. м.
- 8) 100 тис. куб. м.
- 9) 1100 тис. куб. м.

Розрахувати плату за спец використання прісної води у межах ліміту.

ЗАДАЧА 10

Промислове підприємство розташоване у:

- 1) Київській обл.
- 2) Луганській обл.
- 3) Львівській обл.
- 4) Миколаївській обл.
- 5) Одеській обл.
- 6) Полтавській обл.
- 7) Сумській обл.
- 8) Херсонській обл.
- 9) Дніпропетровській обл.

За звітний період підприємство використало наведені нижче об'єми підземних водних ресурсів у межах ліміту:

- 1) 2600 куб. м.

- 2) 3500 куб. м.
- 3) 4500 куб. м.
- 4) 5400 куб. м.
- 5) 2800 куб. м.
- 6) 7300 куб. м.
- 7) 8600 куб. м.
- 8) 9500 куб. м.
- 9) 6400 куб. м.

Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води.

ЗАДАЧА 11

Сільськогосподарське підприємство розташоване у:

- 1) Львівській обл.
- 2) Луганській обл.
- 3) Київській обл.
- 4) Донецькій обл.
- 5) Дніпропетровській обл.
- 6) Херсонській обл.
- 7) Сумській обл.
- 8) Полтавській обл.
- 9) Одеській обл.

За звітний період підприємство використало:

- 1) 4000 куб. м.
- 2) 5500 куб. м.
- 3) 6000 куб. м.
- 4) 7000 куб. м.
- 5) 3800 куб. м.
- 6) 9000 куб. м.
- 7) 10000 куб. м.
- 8) 11000 куб. м.
- 9) 8000 куб. м.

Ліміт використання водних ресурсів встановлено в об'ємі:

- 1) 2600 куб. м.
- 2) 3500 куб. м.
- 3) 4500 куб. м.
- 4) 5400 куб. м.
- 5) 2800 куб. м.
- 6) 7300 куб. м.
- 7) 8600 куб. м.
- 8) 9500 куб. м.
- 9) 6400 куб. м.

Розрахувати плату за спеціальне використання прісної води за 1995 рік.

18 Організація контролю знань та вмінь студента

При самостійному вивчанні дисципліни «Економіка природокористування» контроль здійснюється за допомогою системи контролюючих заходів. Вони складаються з поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється на протязі всього навчального курсу за формами: перевірка контрольної роботи, перевірка знань та вмінь студента під час аудиторних занять на протязі заліково – екзаменаційної сесії шляхом усного опитування.

Підсумковий контроль здійснюється під час іспиту. Термін проведення контролюючих заходів – згідно графіку заочної форми навчання.

Контрольна робота складається з написання та захист реферату і виконання та захист практичних задач. Максимальна кількість балів за перше завдання становить 27 балів, а за друге—33 бали по 3 бали за кожну задачу(3x11). Максимальна оцінка за контрольну роботу—60 балів

Оцінюється виконання першого завдання контрольної роботи таким чином:

- 54-60 балів (відмінно) – при бездоганному виконанні завдання, якщо розрахунки зроблені правильно та студент повністю відповів на запитання викладача;
- 45-53 балів (добре) – розрахунки виконані правильно, але відповіді на запитання викладача не є повними, або не є правильними;
- 36-43 балів (задовільно) – розрахунки виконані з помилками і неповними є висновки з отриманих результатів;
- менш 36 балів (незадовільно) – розрахунки виконані з великими помилками, висновки також є помилковими.

Усне опитування максимально оцінюється в 20 балів, а саме:

- Студент дає правильні та повні відповіді на усі питання викладача, що наведені в кінці кожної теми – 18-20 балів(відмінно);
- Студент дає неповну відповідь по цим питанням - 15-17 балів (добре);
- Студент відповідає лише на базові питання - 12-14 балів (задовільно);
- Студент не може відповісти на базові питання - менш 12 балів (незадовільно).

Студенти, які виконали контрольну роботу та отримали за результатами перевірки не менш ніж 36 балів (60%) мають допуск до іспиту з дисципліни. Білети екзамену містять 2 питання теоретичного курсу, які оцінюються максимально в 20-балів (тобто 10 балів за кожне питання).

Оцінки за іспит виставляються таким чином:

- 18-20 балів (відмінно) – повна відповідь на питання теоретичного курсу;
- 15-17 балів (добре) – відповіді на питання білету не є повними;
- 12-14 балів (задовільно) – студент відповідає лише на базові питання;
- менш 12 балів (незадовільно) – студент не може відповісти на запитання білету.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється як сумарна за контрольну роботу, усне опитування та складання іспиту.

Таким чином студент може отримати максимально 100 балів.

Якісна оцінка є такою:

Кількість балів	Інтегральна сума складає	Оцінка з іспиту
90 і більше	90 і більше від максимальної суми	Відмінно
75-89	75-89% від максимальної суми	Добре
60-74	60-74% від максимальної суми	Задовільно
60 і менше	60 і менше від максимальної суми	Незадовільно

Методичні вказівки з вивчення дисципліни «Економіка природокористування» для студентів заочної форми навчання за спеціальністю «Екологія, охорона навколишнього природного середовища та збалансоване природокористування».

Укладач: к.е.н.,доц.Легкий А.О., асис.Полянничко О.В./Одеса, ОДЕКУ, 2010р. – 34с.

Одеський державний екологічний університет

Підписано до друку «__» _____ 20__р.60x84/16 Папір офс

Умовно друк.арк.

Тираж прим.Замовл.

Надруковано з готового оригінала – макета

Одеський державний екологічний університет
65016,м.Одеса, вул.Львівська,15

